

Mitä jos meillä ei olisi (ollut) Opiskelijakirjastoa?

Posted on [12.12.2011](#) by [e-library - EP / HULib](#)

Hanna Kuusen jonkin aikaa sitten julkistettu teos, *Lainatut, viivatut, tentityt* (SKS 2011), luotaa Opiskelijakirjaston historiaa 150 vuoden ajalta. Painopiste on sotienjälkeisissä vuosissa. Noihin vuosiin on mahtunut useampiakin kausia, jolloin kirjaston toimintaedellytykset ovat olleet uhattuina, jos ei koko tulevaisuus vaakalaudalla. Vaikuttavia ja aika koskettaviakin ovat kuvaukset siitä, kuinka antaumuksella kirjaston henkilökunta on ottanut kantaa kirjastonsa puolesta ja millaisia kampanjoita ja keräyksiä asiakaskunta on kirjaston toimintaedellytysten kohentamiseksi ja tulevaisuuden turvaamiseksi masinoinut.

Useimmiten on ollut kyse kurssikirjojen ja/tai lukusalipaikkojen riittävydestä. Välillä on kuitenkin noustu puolustamaan Opiskelijakirjastoa sivistys- ja kulttuurilaitoksena ja torjumaan uhkaa, että kirjasto supistettaisiin pelkäksi kurssikirjastoksi. Opiskelijakirjaston perinteet sivistyskirjastona ovat pitkät ja kunniaakkaat – myös tätä valotetaan historiategoksessa. Kirjasto on tarjonnut (ja tarjoaa edelleen) opiskelijoille koti- ja ulkomaista kaunokirjallisuutta sekä sanoma- ja aikakauslehtiä. Kirjaston tiloissa on järjestetty 1950- ja 1960-luvulla merkittäviä kulttuuritilaisuuksia: kirjailijaesittelyjä ja -esiintymisiä, oli levy- ja pienoiskonsertteja. 1960-luvulla kirjastossa oltiin suorastaan ”avantgarden kärjessä”.

Ihan noita avantgardeaikoja en ennättänyt valitettavasti kokemaan, mutta kosketuksia Opiskelijakirjastoon minulle on kertynyt useamman vuosikymmenen ajalta. Hanna Kuusen historiategos virittikin minut muistelemaan omaa suhdettani Opiskelijakirjastoon niin niin asiakkaana kuin kirjastoammattilaisenaakin. Seuraavassa joitain kirjan herättämistä muisteloista ja mietteistä.

Lainaustiski 1960-luvulla. © Opiskelijakirjaston arkisto

Asiakaskokemuksia

Jokusen kurssikirjan muistan Opiskelijakirjastosta joskus 1970-luvun alussa lainanneeni ja muutaman kerran Domman ylälukusalissa tenttiin pöntänneeni. Tarve näiden opiskelijapalvelujen hyödyntämiseen kuitenkin väheni, kun pääsin tiedekuntani, valtiotieteellisen tiedekunnan, kirjaston palvelutiskin taakse ilta- ja viikoloppupäivystäjäksi. Pesiidyin varsin totaalisesti ”omaan kirjastoon”, jonka sivufiljaali toimi pääainelaitokseni välittömässä läheisyydessä, aamulla lukusalin puolelle opiskelijaksi, iltapäivästä iltaan ja lauantaisin palvelutoimistoon päivystäjäksi, joka siinä sivussa saattoi silmäillä yö- tai viikonloppulainaksi varaamiaan kurssikirjoja.

Sivistyskirjastona Opiskelijakirjasto tuli minulle tärkeäksi 1970- ja 1980-lukujen taitteessa, kun innostuin paikkailemaan aukkoja kaunokirjallisuuden tuntemuksessani lukemalla systemaattisesti tiettyjä kirjallisia suuntauksia edustaneita kirjailijoita, joiden teoksia oli jotenkin helpompi löytää Opiskelijakirjaston kielialueittain järjestetyistä kokoelmista kuin kaupunginkirjastosta. 1990-luvulla erinäisten suomalaisen kulttuuri- ja sivistyshistoriaan liittyvien seminaari- ja näyttelyprojektien yhteydessä opin arvostamaan kirjaston perinteikkäitä, ”syviä” kokoelmia aivan uudella tavalla.

Kollegiaalisia yhteistyö- ja yhteisrintamakokemuksia

Opiskelijakirjaston merkitys erityisesti kurssikirjojen lainauspalvelujen tarjoajana oli tunnustettu itsestäänselvyys meille keskustakampuksen tiedekuntakirjastossa työskenteleville. Opiskelijakirjaston laajempaa merkitystä HY:n piirissä ja ehkä yleisemminkin havahduimme pohtimaan 1993-1996, jolloin Opiskelijakirjaston olemassaolo sivistyskirjastona oli pahasti uhattuna, jolloin kaavailtiin kirjaston yleisen kokoelman hajoittamista: osin integroimista silloisen Helsingin yliopiston kirjaston (nykyisen Kansalliskirjaston) kokoelmiin, osin siirtämistä varastokirjastoon, osin toimittamista paperinkeräykseen. Noina vuosina kävi kuumana myös keskustelu Opiskelijakirjaston asemasta. Kansallisiin tehtäviin yhä vahvemmin suuntautuvan Helsingin yliopiston kirjaston kupeessa paikallisia opiskelijakirjastopalveluja ei oikein näyttänyt voivan kehittää. Tästä alettiin vakuuttua erityisesti keskustakampuksen tiedekunnissa, joissa opiskelu kirjatenttivaltaista. Muistan pitkät keskustelut, joita me tiedekunnan kirjastossa kävimme silloisen dekaanimme kanssa, jonka perusteluja näkemykselle siitä, miksi Opiskelijakirjasto olisi syytä erottaa itsenäiseksi konsistorin alaiseksi erillislaitokseksi, on siteerattu historiateoksessa (s. 361).

Opiskelijakirjaston päästyä muuttamaan jossain määrin kokoelmiltaan karsittuna Domukselta Leppäsuonkadulta keskustakampukselle (1996) yhteistyö sen ja keskustakampuksen tiedekuntakirjastojen välillä tiivistyi entisestään. Olimme yhteisen HELKA-tietokannan myötä tulleet yhä tietoisemmiksi siitä, että meillä oli pitkälti yhteinen asiakaskunta, joka kirjallisuutta hakiessaan saattoi sompailla keskustakampuksella useampien kirjastojen välillä. Jouduimme usein lähettämään asiakkaitamme muihin kampuksen kirjastoihin, joiden osin varsin erilaisista käytännöistä, lainaoikeuksista ja aukioloajoista oli syytä tietää, niin meidän kirjastotyöntekijöiden kuin asiakkaidemmekin. Syntyi ajatus keskustakampuksen kirjasto-opaasta, jota tekevä porukka kokoontui Opiskelijakirjastossa. Opas oli aluksi paperimonistevihkonen. Sittemmin, kun kirjastot alkoivat kehittää webbisivujaan, paperioppaaksi riitti kartta osoite- ja aukioloaikatietoiin. Yhteistyön tiivistyessä heräsi tarve harmonisoida kampuksen kirjastojen webbisivujen rakennetta ja sisältöä (ja ehkä vähän myös niillä esiteltyjä palvelukäytäntöjäkin). Tätäkin hanketta ideoiva ja toteuttava porukka kokoontui usein Opiskelijakirjastossa.

Opiskelijakirjastossa aloiteltiin myös VERKKARIn tekemistä (2000) ja Opiskelijakirjastolaiset vastasivat pitkään myös lehden käytännön toimittamisesta. Olin mukana VERKKARIn toimituskunnassa alusta asti. Toimituskunnan kokouksissa ei rajoituttu keskustelemaan pelkästään

lehteen tulevista kirjoituksista, vaan siellä vaihdettiin kuulumisia ja ideoitiin mitä erilaisimpia hankkeita. Kun olin mukana aika monissa muissakin yhteistyökuvioissa ja pujottelin useampanakin päivänä viikossa Opiskelijakirjaston palvelutoimiston läpi henkilökunnan kokoustiloihin, muutamakin asiakas erehtyi luulemaan minua kirjaston työntekijäksi ja kyseli minulta reittiä yleiskokoelmiin, jonne toki osasin heidät ohjata.

Ilkka Pellikka kurssikirjalainaamossa 1974. © Opiskelijakirjaston arkisto

Mitä jos meillä ei olisi (ollut) Opiskelijakirjastoa?

”Opiskelijakirjasto oli yliopiston kirjastolaitoksen kehittämistyön ytimessä”, toteaa Hanna Kuusi kirjassaan (s. 411). Tähän on helppoa varsinkin keskustakampuksella työskennelleen kirjastonhoitajan yhtyä. Ihan heti emme kuitenkaan me kaikki keskustakampuksen tiedekuntakirjastoissa lämmenneet sille kehittämisajatukselle, että pitäisi lyödä hynttyyt yhteen Opiskelijakirjaston kanssa, koska pelkäsimme kurssikirjojen massalainauksen jyräävän alleen varsinaiset tieteenala- ja tutkijapalvelut ja tekevän palvelutoimiston virkailijoista lähinnä lainausautomaatin jatkeita. Mutta eivätpä taitaneet heti lämmentä ajatukselle meidän kanssamme kimppeä joutumisesta kaikki opiskelijakirjastolaiset kollegammekaan. Vuosina 2003-2009 edettiin sitten kuitenkin sellaisella vauhdilla ja rytinällä ja niin moninaisten yllättävienkin käännteiden kautta ensin kohti yhteistä keskustakampuksen kirjastoa, sitten yhteistä Helsingin yliopiston kirjastoa, ettei kaikkia vaiheita pystyisi oikein hahmottamaan ilman Hanna Kuusen kirjaa.

Mitä jos Opiskelijakirjasto olisi 1990-luvun lamavuosien kaavailujen mukaisesti typistetty pelkäksi kurssikirjalainaamoksi ja jätetty silloisen yliopiston kirjaston, nykyisen Kansalliskirjastona huomioon? Olisiko meillä oppimiskeskus Aleksandriaa? Millä tavoin yhteistyö keskustakampuksen

tiedekuntakirjastojen välillä olisi edennyt? Entä koko HY:n kirjastolaitoksen yhdistyminen? Muun muassa tällaisia kysymyksiä tulvi mieleen kirjan loppujaksoja lukiessa.

Hanna Kuusen tutkimuksesta riittäisi ammennettavaksi keskusteluteemoja vaikka kuinka. Eteenpäinkin se inspiroi katsomaan, ei yksin muistelemaan menneitä.

Teksti

Eeva Peltonen

Kirjastonhoitaja

Helsingin yliopiston kirjasto / Keskitetyt hankinta- ja metadatapalvelut

Valokuvat

Opiskelijakirjaston arkisto